

5. 1. 2011

ID: 69869

Splnění dluhu

Nelze přičítat k tíži žalovaného dlužníka, pokud na účet uvedený v žalobě plní, aniž by si před platbou ověřoval, zda účet skutečně náleží věřiteli.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 28 Cdo 4264/2009, ze dne 13.7.2010)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobce M. K. a.s., se sídlem v K., zastoupeného JUDr. J.Š., advokátem se sídlem v K., proti žalovanému Ing. I. Z., správci konkurzní podstaty úpadkyně J.-M. spol. s r.o., se sídlem v T., o zaplacení částky 63.829,50 Kč s příslušenstvím, vedené u Okresního soudu v Teplicích pod sp. zn. 9 C 180/2006, o dovolání žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 24. 2. 2009, č. j. 17 Co 410/2008-117, tak, že rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 24. 2. 2009, č. j. 17 Co 410/2008-117, se zrušuje. Rozsudek Okresního soudu v Teplicích ze dne 30. 4. 2008, č.j. 9 C 180/2006-79, se zrušuje a věc se mu vrací k dalšímu projednání.

Z odůvodnění:

A. Předchozí průběh řízení

Žalobce se žalobou podanou dne 1. 12. 2005 domáhal po žalovaném zaplacení částky 63.829,50 Kč s příslušenstvím. V odůvodnění své žaloby uvedl, že na základě pravomocného rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 29. 8. 2001, č.j. 6 Cmo 413/2000-70, mu byla uložena povinnost uhradit společnosti J. - M. spol. s r.o., částku 60.903,50 Kč a náklady řízení ve výši 1.706,- Kč. Tuto svou povinnost žalobce splnil dne 12. 10. 2001 tak, že uvedené částky zaplatil na účet stanovený věřitelem v žalobě, ačkoliv ten patřil třetí osobě, společnosti P., s.r.o. Na majetek společnosti J. - M. spol. s r.o., byl usnesením Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 4. 3. 2003, č.j. 43 K 8/2003-29, prohlášen konkurs a následně správce konkurzní podstaty podal návrh na výkon rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 29. 8. 2001, č.j. 6 Cmo 413/2000-70. V rámci výkonu rozhodnutí žalobce jako povinný podal proti usnesení Okresního soudu v Klatovech ze dne 1. 4. 2005, č.j. 19 E 291/2004-12, odvolání a návrh na zastavení vykonávacího řízení. O zastavení výkonu rozhodnutí však nebylo rozhodnuto, neboť na základě potvrzujícího usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 29. 5. 2005, č.j. 13 Co 387/2005, byla dne 8. 11. 2005 přikázána pohledávka z účtu žalobce ve prospěch žalovaného v částce 63.829,50 Kč (jistina ve výši 60.903,50 Kč, náklady nalézacího řízení ve výši 1.706,- Kč a náklady vykonávacího řízení ve výši 1.220,- Kč), čímž vykonávací řízení skončilo. Žalobce uzavřel, že žalovaný se opětovným přijetím částky 62.609,50 Kč (částky 60.903,50 Kč jako jistiny a částky 1.706,- Kč jako nákladů nalézacího řízení) z výkonem postižené pohledávky z účtu žalobce bezdůvodně obohatil a ohledně částky ve výši 1.220,- Kč, kterou žalobce uhradil na nákladech řízení výkonu rozhodnutí, vznikla žalobci škoda, za kterou žalovaný odpovídá.

Žalovaný navrhl zamítnutí žaloby s odůvodněním, že žalobce dne 12. 10. 2001 svou povinnost stanovenou rozsudkem Vrchního soudu v Praze ze dne 29. 8. 2001, č.j. 6 Cmo 413/2000-70, nesplnil, neboť peněžitou částku neuhradil žalovanému, ale třetí osobě, jejíž účet byl v žalobě nedopatřením uveden. K bezdůvodnému obohacení a ke vzniku odpovědnosti žalovaného za škodu tak nedošlo, neboť závazek dlužníka (v souzené věci žalobce) zanikl až v rámci výkonu rozhodnutí dne 8. 11. 2005.

Okresní soud v Teplicích jako soud prvního stupně rozsudkem ze dne 30. 4. 2008, č.j. 9 C 180/2006-79, žalobu v celém rozsahu zamítl. V odůvodnění svého rozhodnutí uvedl, že dle § 339 odst. 2 obch. zák. je peněžitý závazek placený prostřednictvím banky splněn až připsáním částky na účet věřitele vedený u banky. Není tedy možno dovodit, že dobrovolným plněním žalobce dne 12. 10. 2001 byla splněna povinnost ve prospěch věřitele (v souzené věci žalovaného), neboť částka nebyla připsána na jeho účet. Soud dále dovodil, že žalovaný dlužník (v souzené věci žalobce) si měl správnost čísla účtu uvedeného v žalobě ověřit, neboť k hrazení povinnosti přikročil až pět let po podání žaloby. Dlužník měl přitom možnost zjistit, že plnil na jiný účet než na účet věřitele, i po zaplacení částky a to z výpisu z bankovního účtu. Soud prvního stupně konečně uzavřel, že v řízení nebylo ani zjištěno porušení jakékoliv právní povinnosti, které by zakládalo právo žalobce na náhradu škody podle § 373 obch. zák.

K odvolání žalobce Krajský soud v Ústí nad Labem jako soud odvolací rozsudkem ze dne 24. 2. 2009, č.j. 17 Co 410/2008-117, rozsudek soudu prvního stupně potvrdil. V odůvodnění svého rozhodnutí vyšel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně a ztotožnil se i s vyslovenými právními názory soudu prvního stupně. Uvedl, že pokud si žalovaný dlužník (v souzené věci žalobce) před platbou neověřil, komu patří bankovní účet uvedený v žalobě, nelze takovou skutečnost přičítat k tíži věřitele, který žalobu podal (v souzené věci žalovaného).

B. Dovolání a vyjádření k němu

Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání, jehož přípustnost spatřuje v ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o.s.ř., neboť jde o věc zásadního právního významu. Jako dovolací důvod uvedl nesprávné právní posouzení věci podle § 241a odst. 2 písm. b) o.s.ř.
Konkrétně uvedl, že

a) rozhodnutí odvolacího soudu řeší v rozporu s hmotným právem a s judikaturou Nejvyššího soudu otázku, zda je možné určit místo plnění v žalobě a zda je druhá smluvní strana takovým projevem vůle vázána; a dále dovodil, že pokud bylo plněno na základě pokynu věřitele v žalobě, kterým věřitel určil platební místo, pak šlo o plnění věřiteli,

b) dohoda mezi účastníky smluvního vztahu, konkrétně výzva věřitele a její akceptace žalobcem, vedla ke sjednání místa plnění bez ohledu na ustanovení § 339 obch. zák., které je ustanovením dispozitivním,

c) nelze požadovat po žalobci, aby si před platbou ověřoval správnost čísla účtu uvedeného věřitelem a tím zbavit věřitele odpovědnosti za jím učiněný projev vůle.

Žalovaný ve svém vyjádření k dovolání uvedl, že rozhodnutí soudu prvního a druhého stupně jsou v souladu s hmotným právem. Doplnil, že žalobce v souzené věci postupuje účelově, protože se včas se svou pohledávkou nepřihlásil při vyrovnání a následném konkursu na majetek společnosti PROM spol. s r.o. Žalovaný z uvedených důvodů navrhl, aby Nejvyšší soud dovolání odmítl jako nepřipustné.

C. Přípustnost

Dovolací soud zjistil, že dovolání je včasné, podané oprávněnou osobou, řádně zastoupenou a splňuje formální obsahové znaky předepsané § 241a odst. 1 o.s.ř. Dále se dovolací soud zabýval přípustností dovolání.

Protože odvolací soud potvrdil rozsudek soudu prvního stupně v dovoláním napadené věci, může být přípustnost dovolání založena jen za podmínky upravené v § 237 odst. 1 písm. c) o.s.ř., tj. pokud dovolací soud, za použití hledisek příkladmo uvedených v ustanovení § 237 odst. 3 o.s.ř., dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam. Ten je podle §

237 odst. 3 o.s.ř. dán zejména tehdy, řeší-li napadené rozhodnutí právní otázku, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která je odvolacími soudy nebo dovolacím soudem rozhodována rozdílně, nebo řeší-li právní otázku v rozporu s hmotným právem.

Z hlediska uplatněných dovolacích důvodů dovolací soud dospěl k závěru, že zásadní právní význam rozhodnutí odvolacího soudu je dán, neboť otázka, zda dlužník splní svůj závazek i v případě, že poskytne peněžní prostředky na bankovní účet uvedený věřitelem v žalobě po té, co bylo takové žalobě vyhověno, nebyla v rozhodovací praxi dovolacího soudu doposud řešena. Dovolací soud proto shledal podané dovolání přípustné podle § 237 odst. 1 písm. c) o.s.ř.

D. Důvodnost

Dovolání je důvodné.

1. Podle ustanovení § 324 odst. 1 zákona č. [513/1991](#) Sb., obchodního zákoníku ve znění k 12. 10. 2001 (dále jen „obch. zák.“) „závazek zanikne, je-li věřiteli splněn včas a řádně.“ Dle § 339 odst. 1 obch. zák. „peněžitý závazek lze též platit u banky věřitele ve prospěch jeho účtu, jestliže to není v rozporu s platebními podmínkami sjednanými mezi stranami.“ Přitom podle odstavce 2 platí, že „peněžitý závazek placený prostřednictvím banky nebo provozovatele poštovních služeb je splněn připsáním částky na účet věřitele vedený u banky nebo vyplacením částky věřiteli v hotovosti.“ Ustanovení § 339 obch. zák. však nevylučuje, aby si účastníci sjednali platební podmínky odlišně (§ 263 obch. zák.).

2. Nejvyšší soud dále již v rozsudku ze dne 27. 5. 2009, sp. zn. 32 Cdo 1604/2008, dospěl k závěru, že „[p]ořadí pravidel, stanovujících místo plnění je určeno tak, že přednost má smlouva a nelze-li místo plnění odvodit ze smlouvy, použijí se ustanovení zákona; peněžité závazky, pokud to neodporuje dohodě stran o platebních podmínkách, je možno splnit platbou u banky věřitele ve prospěch jeho účtu.“ Také právní teorie dospěla k závěru, že peněžité závazky, pokud to neodporuje dohodě stran o platebních podmínkách, je možno splnit platbou u banky věřitele ve prospěch jeho účtu (srov. Bejček, J. – Eliáš, K. – Raban, P. a kol. Kurs obchodního práva. Obchodní závazky. 3. vydání. Praha : C.H.Beck, 2003. s. 181 a násl.). Dále Nejvyšší soud v již citovaném rozhodnutí s odkazem na dispozitivní ustanovení § 339 obch. zák. dospěl k závěru, že v případě dohody ohledně konkrétního účtu u označené banky, je dluh splněn pouze připsáním částky na tento účet a nikoliv jiný bankovní účet, byť by i ten náležel věřiteli (srov. rozsudek ze dne 27. 5. 2009, sp. zn. 32 Cdo 1604/2008).

3. Nejvyšší soud dále uvádí, že zásada smluvní volnosti platí pro soukromoprávní úpravu obecně, přičemž tuto zásadu je třeba brát v úvahu i při interpretaci dispozitivních zákonných ustanovení. Je třeba připomenout, že autonomie vůle vycházející z čl. 2 odst. 3 Listiny základních práv a svobod (dále jen „LZPS“) je nejen „strukturálním principem,“ ale i „subjektivním právem jednotlivce, které je omezitelné k prosazení jiného práva či veřejného zájmu na základě zákona, přičemž takové omezení musí být přiměřené sledovanému cíli.“ (srov. náleží Ústavního soudu ze dne 12. 5. 2004, sp. zn. I. ÚS 167/04). Z předdeslaného vyplývá, že ustanovení § 339 odst. 2 obch. zák. nelze absolutizovat do té míry, že by závazek mohl být splněn pouze připsáním částky na účet věřitele, ale naopak je třeba k tomuto zákonnému řešení přistupovat subsidiárně pro dotvoření či interpretaci stranami dohodnutých nebo jinak určených platebních podmínek.

4. Dovolací soud dospěl v souzené věci k závěru, že soudy nižších stupňů interpretovaly dotčená ustanovení obchodního zákoníku formalisticky, čímž však popřely zásadu autonomie vůle deklarovanou čl. 2 odst. 3 LZPS.

5. V souzené věci je otázkou, zda mezi věřitelem a dlužníkem došlo k dohodě ohledně platebního

místa, která by vylučovala použití dispozitivního ustanovení § 339 odst. 2 obch. zák., příp. zda věřitel (v souzené věci žalovaný) platební místo určil přímo tím, že v žalobě uvedl číslo bankovního účtu, na něž má dlužník (v souzené věci žalobce) poskytnout peněžní prostředky. Ačkoliv je žaloba v právní teorii chápána jako procesněprávní úkon, kterým je zahájeno sporné civilní řízení před soudem, nelze odhlédnout od jejich hmotněprávních účinků. Hmotněprávní charakter žaloby je posílen zejména v případě, kdy věřitel prostřednictvím žaloby současně vyzývá dlužníka ke splnění dluhu ve smyslu § 563 obč. zák., dle kterého: „není-li doba splnění dohodnuta, stanovena právním předpisem nebo určena v rozhodnutí, je dlužník povinen splnit dluh prvního dne poté, kdy byl o plnění věřitelem požádán,“ nebo požádá o splnění dluhu ve smyslu § 340 odst. 2 obch. zák., dle kterého „není-li doba plnění ve smlouvě určena, je věřitel oprávněn požadovat plnění závazku ihned po uzavření smlouvy a dlužník je povinen závazek splnit bez zbytečného odkladu po té, kdy byl věřitelem o plnění požádán“ (srov. též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. 9. 2005, sp. zn. 32 Odo 215/2005, publikovaný v Souboru civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu pod č. C 3897, a dále rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 12. 2002, sp. zn. 21 Cdo 945/2002, publikovaný v časopise Soudní judikatura pod č. SJ 5/2003, příp. Drápal, L. in Drápal, L. – Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád I. § 1- 200za. Komentář. 1. vydání. Praha : C.H. Beck, 2009. s. 262). Z principu smluvní autonomie a z analogického použití ustanovení § 340 odst. 2 obch. zák. plyne, že pokud mezi účastníky před zahájením řízení není sjednána dohoda nejen ohledně doby splatnosti, ale též i platebního místa nebo způsobu platby, mají tyto, resp. obdobné informace věřitele obsažené v žalobě, kterou věřitel současně dlužníka požádal o splnění závazku ve smyslu § 340 odst. 2 obch. zák., hmotněprávní charakter a jsou pro dlužníka (žalovaného) určující. Proto také pokud dlužník svůj závazek splní podle věřitelových pokynů obsažených v žalobě, které navíc bylo soudem jako autoritou státu vyhověno, nelze následně takto vzniklou volní autonomii účastníků řízení neproporcionálně narušovat soudní cestou s odkazem na dispozitivní právní úpravu obsaženou v obchodním zákoníku i přesto, že podle hmotného práva stricto sensu k uzavření dohody ohledně platebních podmínek mezi účastníky nedošlo.

6. Pro závazkové vztahy je navíc klíčový i tzv. princip důvěry, podle něhož se poskytuje zásadně ochrana „té osobě, která činila právní úkon s důvěrou v určitý, jí druhou stranou prezentovaný skutkový stav. Ten, kdo vyvolal určité jednání, se nesmí ex post dovolávat vad jednotlivých úkonů, které sám způsobil“ (srov. náleží Ústavního soudu ze dne 15. 6. 2009, sp. zn. I. ÚS 342/09). S přihlédnutím k uvedenému principu je třeba konstatovat, že v případě nesprávného uvedení údajů v žalobě je postavení žalovaného dlužníka vůči žalujícímu věřiteli výhodnější. Analogicky lze vycházet i ze závěrů rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 2009, sp. zn. 31 Cdo 1328/2007, podle nichž „notifikace věřitele o postoupení pohledávky adresovaná dlužníku vyvolá změnu osoby oprávněně přijmout plnění, přičemž postupitel na sebe bere riziko, že i v případě neplatnosti (či dokonce neexistence, např. pokud by šlo o nicotný právní úkon) smlouvy o postoupení pohledávky splní dlužník dluh třetí osobě (postupníkovi) s účinky i pro postupitele.“ Je tedy zřejmé, že právní řád dokonce připouští, aby dlužník závazek splnil i tehdy, poskytne-li plnění osobě, která by jinak dle hmotného práva nebyla k přijetí plnění oprávněna a to právě jen na základě notifikace věřitele. Uvedený princip odráží skutečnost, že právní vztahy mezi věřitelem a majitelem účtu jsou vztahy ryze soukromými – často chráněnými institutem obchodního tajemství, do nichž dlužníku nepřísluší jakkoliv intervenovat. Jestliže současně věřiteli zákon nebrání (čl. 2 odst. 3 LZPS, příkladmo též § 31 obč. zák., § 577 obch. zák., § 652 obch. zák. apod.), aby svou pohledávku u soudu vymáhal svým jménem a zároveň ve prospěch (na účet) třetí osoby, pak nelze přičítat k tíži žalovaného dlužníka, pokud na účet uvedený v žalobě plní, aniž by si před platbou ověřoval, zda účet skutečně náleží věřiteli. V této souvislosti dovolací soud připomíná, že ustanovení § 38 zákona č. [21/1992 Sb.](#), o bankách ve znění k 12. 10. 2001, ostatně vylučuje, aby banka na požádání dlužníka sdělovala informace o účtu svého klienta. Lze tedy uzavřít, že pokud dlužník nemá možnost ověřit si správnost údajů poskytnutých věřitelem, je zcela absurdní po něm takové jednání požadovat (navíc i s přihlédnutím ke zmíněnému principu důvěry v závazkových vztazích), nebo mu klást k tíži, že tak

nejednal.

7. Ze všech shora uvedených důvodů dospěl dovolací soud k závěru, že v souzené věci žalobce jako žalovaný dlužník ve věci vedené u Vrchního soudu v Praze pod sp. zn. 6 Cmo 413/2000-70) svůj závazek vůči věřiteli (v souzené věci žalovanému) splnil již dne 12. 10. 2001 a to i přesto, že peněžní prostředky poukázal na v žalobě určený bankovní účet, který náležel třetí osobě. Pokud následně věřitel, resp. správce konkursní podstaty věřitele na základě uplatněného návrhu na výkon rozhodnutí získal peněžní prostředky opětovně, nelze než konstatovat, že na jeho straně došlo k bezdůvodnému obohacení, neboť k plnění došlo za stavu, kdy podle hmotného práva pohledávka již zanikla, a tudíž bez právního důvodu ve smyslu § 451 obč. zák. Roli v tomto směru nemůže sehrát ani skutečnost, že od podání žaloby do poskytnutí žalovaného plnění uplynula doba takřka pěti let. Jestliže v souzené věci náležel bankovní účet uvedený v žalobě třetí osobě již v době, kdy byla žaloba podána, je irelevantní zkoumat, kdy dlužník na uvedený účet peněžní prostředky poukázal.

Protože napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci, a uplatněný dovolací důvod podle § 241a odst. 2 písm. b) o.s.ř. je naplněn, Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu v plném rozsahu včetně závislého výroku o náhradě nákladů řízení zrušil (§ 243b odst. 2 věta za středníkem o.s.ř.). Jelikož důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí i na rozhodnutí soudu prvního stupně, Nejvyšší soud zrušil v plném rozsahu včetně závislého výroku o náhradě nákladů řízení i toto rozhodnutí a vrátil věc soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243b odst. 3 věta druhá o.s.ř.).

(zdroj: www.nsoud.cz)

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Majetková podstata \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Náhrada škody \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Odpovědnost státu za újmu \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Předběžné opatření](#)
- [Valná hromada \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Pracovní doba](#)
- [Exekuce](#)
- [Důkazní břemeno](#)
- [Dokazování, neúčinnost právního jednání](#)
- [Katastr nemovitostí](#)
- [Náhrada za ztrátu na výdělků \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)